

Vznik komunismu v ČSR

Metodika

Úroveň čtenáře

Profík – specialista

Časový odhad

Lekce – 40 minut

Sebehodnocení – 5 minut

Forma aktivity

Práce ve skupinách

Cílová dovednost

Práce s informacemi v textu, získávání klíčových informací

Popis dovednosti

Žák se orientuje v textu, rozlišuje podstatné informace od méně podstatných, dává informace do souvislostí, zobecňuje.

Pomůcky

Knihy *Věčné časy: československé totalitní roky* str. 11–12 a 53–61, *Přepište dějiny* str. 118–124 a 127, *Pětícípá totalita: 100 let KSČ v rozhovorech* str. 278–279, *Komunismus po česku* str. 6, *Teorie a praxe nedemokratických režimů* str. 46–47.
Online text *Vítězný? únor* str. 1.

Youtube video *výstřižky z února 1948*.

Do každé skupiny (5 skupin): velkoformátový papír (min. A3), barevné fixy. Případně obrázky (fotky, plakáty, reklamy apod.) z let 1945–1948, nůžky a lepidlo.

Použité metody a strategie

Brainstorming, Výukový plakát

Využití pro ročník

9. ročník ZŠ, všechny ročníky SŠ

Předmět

Dějepis, občanská výchova

Téma

Nástup komunismu, totalitarismus

Klíčová slova

Komunismus, únor 1948

SCIO - ČTENÁŘ

PROFÍK

SCIO - ČTENÁŘ

SPECIALISTA

Struktura lekce

Evokace (5 minut)

Učitel na úvod hodiny položí otázku „Co víte o komunismu? (události, osobnosti, principy...)“ Nechá žáky formou BRAINSTORMINGU odpovídat. Odpovědi nijak nekommentuje, pouze je heslovitě zapíše na tabuli. V případě, že žáci mlčí, může jim učitel vhodnými otázkami pomoci k odpovědím.

Učitel žákům sdělí, že cílem dnešní hodiny bude sestavit jakousi mapu toho, co vedlo ke vzniku komunistického režimu v tehdejší Československu. Jak je možné, že takový režim (předpokládáme, že na tabuli budou z BRAINSTORMINGU převažovat negativní hesla) vůbec vznikl. Učitel na tabuli napíše tři otázky: „Chtěli lidé komunismus? A proč? Nebo jim byl vnucen?“

Uvědomění (20 minut)

V této části lekce pracuje učitel volně s metodou VÝUKOVÝ PLAKÁT.

Učitel rozdělí žáky do 5 stejně velkých skupin tak, aby každá skupina byla co nejvíce homogenní (tj. byli spolu žáci přibližně stejně schopní/výkonní, aby nedošlo k tomu, že vše odpracuje jeden žák a ostatní „se vezou“).

Učitel na tabuli vyvěsí/napíše témata, kterými se budou skupiny zabývat (viz tabulka níže), aby si žáci vytvořili celkový obrázek o tom, co se bude v hodině řešit.

Každá skupina obdrží pomůcky – velký papír (min. A3), barevné fixy, případně obrázky, nůžky a lepidlo. Učitel pak každé skupině určí, které téma bude zpracovávat (pro přehlednost může skupinám rozdat kartičky s nadepsaným tématem) a rozdá příslušné pracovní listy s texty – viz tabulka.

Každá skupina má 4 základní pracovní listy, s výjimkou skupiny B, kde jich je pět. Pokud je třída početnější, učitel může využít pracovní listy navíc (celkem je k dispozici 21–26 textů). V ideálním případě by měl na každého žáka vycházet jeden text.

Učitel žákům sdělí, co je jejich úkolem: Přečíst přidělené texty, získat z nich klíčové informace týkající se jejich tématu a vytvořit výukový plakát. Každý plakát bude představovat jeden díl do skládačky toho, jak u nás došlo k převratu. Na konci hodiny budou mít žáci minutu na to, aby svůj plakát představili ostatním. Plakáty se pak ve třídě vyvěsí. Na vytvoření plakátu je omezený čas – 20 minut, je tedy potřeba spolupracovat, aby plakát stihli vytvořit – každý by měl přečíst pouze jeden text a poznatky sdílet s ostatními ve skupině.

Poznámka:

Pokud je žáků ve třídě méně než 21, nevypouštějte žádné základní pracovní listy, žákům by chyběly potřebné informace. Některé texty jsou kratší, schopnější žáci by měli zvládnout přečíst dva. Pokud

Vznik komunismu v ČSR

je žáků více než 26, upozorněte je na skutečnost, že textů je méně a je třeba se o ně podělit (navrhnete, aby např. na delším textu pracovali ve dvojici).

Skupina (téma)		Obtížnost	Pracovní listy – základní					Pracovní listy navíc	
A	1945 – poválečné Československo	profík / specialista	1	2	3	4		19	
B	1946 – poslední demokratické volby	profík / specialista	5	6	7	8	9		
C	Postoje, nálady a vlivy v poválečné ČSR	profík / specialista	3	17	18	19		5	16
D	Únor 1948 - převrat	profík / specialista	10	11	12	13		4	
E	Totalita	specialista	13	14	15	16		12	

Poznámka: Jednotlivé pracovní listy (texty) jsou pro lepší orientaci v pravém dolním rohu označeny písmenem skupiny, do které patří. Některé texty patří do dvou skupin (např. prac. list. 3 patří do A a C), mají tedy v rohu písmena dvě. Písmena v závorce označují pracovní listy pro danou skupinu navíc (např. prac. list 5 bude označen „B, (C)“).

Ve skupině E jsou obtížnější texty – je vhodné toto téma přidělit pokročilým žákům.

Reflexe (15 minut)

Skupiny postupně představí svoje plakáty. Je nezbytné, aby je představily v pořadí od skupiny A do E, aby šly jednotlivé roky chronologicky za sebou a vše do sebe postupně zapadlo.

Učitel žákům sdělí, že mají 1 minutu na představení svého plakátu. Nechá žáky, aby se sami rozhodli, zda plakát představí jeden zástupce skupiny, nebo se zda se žáci vystřídají. Poté nechá krátký prostor na dotazy ostatních skupin, případně sám doplní klíčové informace.

Plakáty se postupně vyvěsí na místo, kde budou moct zůstat delší dobu, aby se k nim žáci mohli v případě zájmu vrátit. Je vhodné také k plakátům dát k dispozici i všechny texty, aby si je žáci mohli v případě zájmu všechny přečíst.

Po představení plakátů se učitel s žáky vrátí k původním třem otázkám z evokace: „Chtěli lidé komunismus? A proč? Nebo jim byl vnucen?“ Nechá žáky na tyto otázky odpovědět, vyjádřit svůj názor. Pokud na odpovědi žáci nepřijdou sami, je vhodné upozornit, že na tyto otázky neexistuje jednoduchá a jasná odpověď. Žáci sami by z textů měli vědět, že svou roli při převratu sehrálo několik faktorů. Učitel žáky vybídne, aby se tyto faktory pokusili identifikovat. Odpovědi může zapsat na tabuli nebo na papír a vyvěsit ho jako šestý plakát k ostatním.

Pokud zbyde čas, může učitel pustit žákům video s výstřížky z února 1948:

<https://www.youtube.com/watch?v=n6l-yYcV8P8>.

Sebehodnocení

Tabulka sebe/hodnocení (uvedená v pracovním listě) umožňuje žákovi a učiteli ohodnotit zvládnutí konkrétní dovednosti na základě výkonu žáka. Sebe/hodnocení provádí žák samostatně nebo dle možností žáci navzájem po skončení aktivity. Učitel pomáhá vysvětlením rozdílů mezi jednotlivými úrovněmi zvládnutí, aby se žáci dokázali ohodnotit, např. pomocí otázek reflektujících proběhnuvší aktivitu nebo na jejich pracích ukazuje konkrétní projevy rozdílné míry zvládnutí úkolu.

Použité metody

Brainstorming („bouře nápadů“)

Jedná se o metodu, kdy žáci píší vše, co je k danému tématu napadne. Při této metodě se nehodnotí přesnost a správnost. Jde o to, aby si žáci vybavili vše, co již k tématu vědí. Mohou pracovat samostatně, ve dvojicích i skupinách. Brainstorming vytváří ve třídě otevřené klima k novým nápadům a myšlenkám a snižuje u žáků stres z chybování. Doporučená pravidla, která je třeba dodržovat:

Doporučená pravidla, která je třeba dodržovat:

- ❖ Nápady nehodnotíme a nekritizujeme.
- ❖ Okamžitě zapíšeme každý nápad bez výjimky.
- ❖ Čím více nápadů, tím lépe.
- ❖ Účast na brainstormingu je dobrovolná (každý nemusí mít nějaký nápad...).
- ❖ Pokračujeme v brainstormingu tak dlouho, dokud se objevují nové nápady.

V závěru lekce se můžeme k zápisu brainstormingu s žáky vrátit a doplnit nebo korigovat prvotní informace a nápady.

Metoda brainstormingu je někdy srovnávaná s myšlenkovou mapou, rozdíl spočívá v odlišném uchopení zaznamenávaných informací. Na rozdíl od myšlenkové mapy je v brainstormingu řazení informací nahodilé a bez vzájemných vazeb, myšlenková mapa naopak pracuje s vazbami mezi pojmy a jejich hierarchickým uspořádáním.

Výukový plakát

Při tvorbě výukového plakátu žáci o látce přemýšlejí, dávají si ji do spojitosti s obrazovým materiálem, čímž se jim látka hlouběji vrývá do paměti. Žáci musí při práci přirozeně spolupracovat, čímž podporujete otevřené, bezpečné klima třídy.

Učitel sdělí žákům, že cílem aktivity je kreativním způsobem zobrazit probíranou látku. Potřebovat budou velké čtvrtky, nůžky, lepicí pásky, lepidla, staré časopisy a další informační zdroje, které se vztahují k předmětu. Učitel rozdělí třídu do skupin a zadá téma (přidělí nebo nechá žáky vybrat, vylosovat), na které skupina vytvoří výukový plakát podle předem zadaných kritérií (jaké informace má obsahovat, jak má vypadat vizuální stránka atd.). Je potřeba dopřát žákům dostatek času na práci. Na závěr každá skupina svůj plakát představí.

Tip:

Doporučujeme diskutovat s žáky o tom, které plakáty dobře odpovídají stanoveným kritériím a proč a rovněž následně provést reflexi, jak se žákům spolupracovalo, jak si práci ve skupině rozdělili a co nového si při práci uvědomili. Je rovněž vhodné, aby plakáty zůstaly po celou dobu, kdy se žáci věnují tématu, vyvěšené ve třídě.

Poznámka:

K výukovému plakátu je vhodné ofotit z knih nebo postahovat z internetu pár obrázků týkajících se daného tématu (mohou to být dobové fotografie, reklamní a propagandistické plakáty, fotky hlavních aktérů atd.), aby se plakáty oživily.

Úskalí

Žáci nebudou vědět, jak zpracovat výukový plakát. Učitel jim sdělí, že jde o to vyjádřit hlavní myšlenky, události daného tématu. Žáci je mohou heslovitě zapsat, podpořit obrázky, pokud budou k dispozici, a pomocí grafických značek naznačit, jak spolu dané myšlenky či události souvisejí (např. pomocí šipek, tabulek, rámečků apod.).

Žáci nebudou schopni ze „svého“ textu získat klíčové informace, nebudou vědět, jak informace zpracovat. Učitel žákům řekne, že si v textech mohou různě podtrhávat, dělat si poznámky. Případně lze žákům dovolit, aby s texty pracovali ve dvojici (každá dvojice přečetla dva texty).

Odkazy, zdroje

Texty

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9.

STEHLÍK, Michal a GROMAN, Martin. *Přepište dějiny*. Vydání první. V Brně: Jota, 2021. 259 stran. ISBN 978-80-7565-766-4.

KROUPA, Daniel et al. *Pěticípá totalita: 100 let KSČ v rozhovorech*. 1. vydání. Praha: Kniha Zlin, 2021. 333 stran. Hot history. ISBN 978-80-7662-147-3.

Vznik komunismu v ČSR

STRÁNSKÝ, Jiří. *Komunismus po česku*. Vyd. 2. Praha: Respekt Publishing, 2008. 37 s. Respekt. ISBN 978-80-903766-8-7.

BALÍK, Stanislav a KUBÁT, Michal. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. 2., přeprac. vyd. Praha: Dokořán, 2012. 215 s. Bod. ISBN 978-80-7363-266-3.

Labyrintem dějin českých zemí. Vítězný? únor. Národní archiv [online]. [cit. 13. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/05/labyrint-1948-Vitezny-unor.pdf>.

Video

10 -Z. výstřižky z února 1948. In: Youtube [online]. 7. 3. 2016 [cit. 14. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=n6l-yYcV8P8>

Obrazový materiál – zdroje

Řadu vhodných obrázků (dobových fotek, plakátů) lze zkopírovat z knihy: ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9.

Pár dobových plakátů najdete zde: BOJAR, Tomáš. Politický plakát a propaganda. *Czechdesing* [online]. 1. 2. 2005 [cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/politicky-plakat-a-propaganda>.

Pár fotek najdete také zde: *1948 Czechoslovak coup d'état*. [online]. Wikimedia commons. [Cit. 23. 2. 2022]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:1948_Czechoslovak_coup_d%27%C3%A9tat?uselang=cs

Pracovní list 1 – Úryvek textu *Věčné časy: československé totalitní roky – 1945* (1. část)

1945

Skončila válka. Větší část republiky včetně celého Slovenska osvobodila sovětská Rudá armáda, západní Čechy pak Američané. V březnu se v Moskvě sešli představitelé londýnské exilové vlády s československými komunisty ze sovětského exilu. Londýnská delegace, vedená prezidentem Edvardem Benešem, se s komunisty Klementa Gottwalda dohodla na vzniku Národní fronty.

Představitelé londýnského a moskevského exilu se znovu sešli v dubnu ve slovenských Košicích, kde společně sestavili tzv. Košický vládní program, v němž byly vytyčeny hlavní cíle poválečné politiky. Oba tábory se shodly na tom, že musí dojít k zásadní změně politického systému předválečné ČSR. Komunisté si v rámci politické dohody zajistili klíčová ministerstva: vnitro, ministerstvo informací a ministerstvo zemědělství. K prioritám Košického programu patřila konfiskace majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů, převzetí zkonfiskovaného majetku do národní správy a též znárodnění významné části československého průmyslu.

Komunisté se s londýnským exilem dohodli na zákazu činnosti pro agrárníky a národní demokraty. Kdysi významné prvorepublikové strany se měly stát symbolem kolaborace s nacismem.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 53. (Upraveno, zkráceno.)

Pracovní list 2 – Úryvek textu *Věčné časy: československé totalitní roky – 1945* (2. část)

1945

V rámci tzv. mimořádných lidových soudů, které často nekontrolovaně probíhaly na základě retribučních dekretů prezidenta Beneše, bylo v souvislosti s obviněním ze zrady a kolaborace popraveno téměř 740 lidí, přes 30 tisíc dalších bylo uvězněno. Tyto lidové soudy výrazně omezovaly procesní práva obžalovaných, kteří neměli možnost odvolání a mohli být veřejně popraveni již dvě hodiny po vynesení rozsudku.

Ne vždy však lidové soudnictví posloužilo spravedlivé odplatě. Zejména státem předem ohlášený tzv. odsun československých Němců poskytl některým Čechům a Slovákům prostor k násilnostem. Stovky Němců zemřely vysílením v průběhu tzv. brněnského pochodu smrti. Mnozí Češi vnímali tyto násilnosti jako spravedlivou odplatu za represe, k nimž docházelo v rámci protektorátní správy. K masovým poválečným popravám Němců došlo kupříkladu v Postoloprtech, Horních Moštěnicích či v Chomutově. Československá vláda těmto událostem nevěnovala větší pozornost, převládl princip kolektivní viny a plné odpovědnosti Němců za válku a nacistické zločiny.

Dekretem prezidenta republiky byli občané německé a maďarské národnosti zbaveni československého občanství. Osobám, které ztratili občanství, byla prezidentským dekretem nařízena pracovní povinnost. Na území republiky vzniklo 308 pracovních a internačních táborů. Konference velmocí v Postupimi Československu povolila vysídlení německého obyvatelstva. Vládou požadované vysídlení slovenských Maďarů však již povoleno nebylo.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 53–55. (Upraveno, zkráceno.)

Pracovní list 3 – Úryvek textu Věčné časy: československé totalitní roky – 1945 (3. část)

1945

Sovětská Rudá armáda byla oslavována jako osvoboditelka a získala si velkou popularitu. Příjezd sovětských tanků na pomoc pražskému povstání mnozí vnímali jako potvrzení přátelství Sovětského svazu, který Československu nabídl pomoc již v době mnichovské krize. Dodnes zůstává otázkou, zda byli Sověti v září 1938 skutečně připraveni vojenskou pomoc poskytnout.

Na základech mnichovského mýtu o zradě Západu se zrodilo nové přátelství na věčné časy. Vděčnost osvoboditelům vyjádřili i mnozí umělci, kupříkladu Vladimír Holan vydal sbírku *Dík Sovětskému svazu*.

Sovětská moc však pod povrchem oslav a díkůvzdání rychle prorůstala do československé společnosti. Sovětská bezpečnost na území Československa zatýkala československé občany ruského a ukrajinského původu. Sítil též sovětský tlak na politická rozhodnutí československé vlády. Republika se ocitla v sovětské sféře vlivu.

Pod dohledem komunistů bylo obnoveno odborové hnutí, všichni odboráři byli sjednoceni v tzv. Revolučním odborovém hnutí (ROH). Došlo ke sjednocování i dalších profesních a zájmových skupin, vznikl jednotný svaz Československé mládeže, Jednotný svaz zemědělců či Rada československých žen.

V říjnu byly na základě dekretů prezidenta Beneše znárodněny velké průmyslové závody, potravinářské podniky, doly, banky a pojišťovny, došlo též k zestátnění zahraničního obchodu. Znárodnění se týkalo více než 3000 podniků, zestátněno tak bylo 67 % československého průmyslu.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 55. (Upraveno, zkráceno.)

Pracovní list 4 – Úryvek textu Přepište dějiny – Národní fronta nenávisti

Národní fronta zažila vyloženě aktivní léta pouze na začátku, kdy v poválečné politice sehrála svou roli. Poslouží k dobovému ohnutí demokracie, když Košický vládní program vyhlásí, že jen strany v jejím rámci mají právo na podíl na vládě a na politice vůbec. Kývne na to i demokratický prezident Beneš, který si dobře pamatoval rozhádanost skoro dvacítky stran předválečné politické scény, takže jistá redukce mu přijde do budoucna smysluplná.

Ani to zmíněné vyšachování politických stran, které by mohly tvořit opozici, nebylo vlastně po válce nijak dramatické. Ve společnosti na něm byl v zásadě konsensus. Strany navíc nebyly po válce výslovně zakázány, ale pouze nebyly obnoveny, a to ještě s odkazem na jejich podíl na krachu prvorepublikové politiky a na Mnichovu, což v dané době stačilo. Že to je v zásadě znemožnění demokracie, to v poválečném světě nevadilo, hlavně že bude shoda a náprava křivd. A tak tu zůstaly jen partaje, které až na lidovce měly v názvu slovo socialismus. Princip Národní fronty tedy byl od počátku blízky spíš těm, kteří chtěli uchopit moc celou a s nikým se o ni nedělit. Národní fronta pak splnila svou historickou roli v únoru 1948, kdy se zvláště její mimo legislativu stojící akční výbory zásadně podílely na mocenském převratu.

STEHLÍK, Michal a GROMAN, Martin. *Přepište dějiny*. Vydání první. V Brně: Jota, 2021. 259 stran. ISBN 978-80-7565-766-4. Str. 127. (Zkráceno.)

Pracovní list 5 – Úryvek textu Rozhovor s Janem Rychlíkem

Jak to, že byli komunisti tak dobře připraveni, a co všechno se jim podařilo a co všechno se jim nepodařilo ovládnout? Pro ně bylo důležité ovládat byrokracii, silové složky a tak dále. A zároveň jak mohly být naopak ostatní strany tak nepřipravené a tak naivní? Spoléhaly na stárnoucího Beneše nebo na Jana Masaryka?

Jednak bych chtěl říct, že když si přečtete volební program komunistů z roku 1946, tak je slovně mnohem méně radikální, než kdybyste si přečetl volební program sociální demokracie z voleb roku 1920. Chtěli oslovit co nejširší spektrum, takže to formulovali tak, aby se tam našel každý, a slibovali všem všechno. A zároveň v té době probíhal celkový posun doleva, který byl patrný jak po první, tak po druhé světové válce a ke kterému po velkých válkách dochází vždycky. Skutečně panovala představa, že první republika Mnichovem zkrachovala, a komunisté měli v tomto případě oprávněně jaksi obdiv, že přinesli skutečně velké ztráty během odboje.

Oni sami říkali: „Ano, Sovětský svaz je náš spojenec, ale určité věci tady budeme dělat jinak. Nebudeme tu dělat kolchozy, bude tu samozřejmě drobné podnikání, řemeslníci budou, živnostníci budou, nebudeme zavádět systém jedné politické strany.“

Četl jsem zprávy, které sovětský velvyslanec v Praze posílal do Moskvy. Psal, že je někdy dost roztrpčen, protože tu komunisté sami říkají, že v Sovětském svazu to nějak funguje, ale pro nás se to nehodí. Ale v Moskvě moudře usoudili, že je to otázka taktiky, takže by proti tomu nebylo dobré protestovat. Byla to velká idea revoluce. Lidé věděli, co nechtějí, ale nevěděli, co přesně chtějí. Pak je vždycky otázka, jak to lidem naservírujete. Když jim řeknete, že rozparcelujete velkostatky, aby se půda dostala do rukou těm, kdo na ní pracují, tak tomu každý zatleská. Zvlášť, když žádný velkostatek nemáte. Když ale řeknete, že se půda zestátní a že všichni půjdou do kolchozu, tak tomu nebude tleskat nikdo. Je to otázka volby slova. V roce 1946 komunisté volby skutečně legálně vyhráli a nepochybně tehdy podporu měli.

KROUPA, Daniel et al. *Pětícípá totalita: 100 let KSČ v rozhovorech*. 1. vydání. Praha: Kniha Zlin, 2021. 333 stran. Hot history. ISBN 978-80-7662-147-3. Str. 278–279. (Zkráceno.)

Pracovní list 6 – Úryvek textu Přepište dějiny – Poslední volby demokratů – 1946 (1. část)

Nástup komunistů k moci nezačíná únorem 1948, jak se generace a generace učily. Začíná to dřív, nejpozději volbami v květnu 1946. Stojí za to si je připomínat, protože jsou výstižnou ukázkou, jak ve specifické společenské konstelaci stačí k fatální změně jedny volby.

Bylo všechno dané, nebo jsme si to vybrali sami?

Běžně se dnes můžeme potkat s dvojí argumentací související s volbami do Ústavodárného národního shromáždění konanými 26. května 1946. Jedna říká: zvolili jsme tehdy dobrovolně většinově komunisty, tak jsme se pak nemohli divit. Druhá říká: všechno bylo dávno jasné, dané a jinde rozhodnuté, už jsme stejně nežili ve svobodě, navíc to byly volby komunisty manipulované. Obě mají část pravdy, ale tak snadné to nebylo. Většina těchto a podobných tvrzení totiž nebere do hry dobový kontext, a to nejen společenskou náladu poválečného Československa nebo schopnosti té které strany oslovit voliče tehdy aktuálními tématy, ale ani dobové zvyklosti volebního systému, které v zase tak zásadním rozporu s prvorepublikovou tradicí nebyly.

STEHLÍK, Michal a GROMAN, Martin. *Přepište dějiny*. Vydání první. V Brně: Jota, 2021. 259 stran. ISBN 978-80-7565-766-4. Str. 118. (Zkráceno.)

Pracovní list 7 – Úryvek textu Přepište dějiny – Poslední volby demokratů – 1946 (2. část)

Boj o agrárníky a ľudáky

Politický systém třetí republiky nebyl z dnešního pohledu standardní. Po válce nebylo obnoveno několik dříve vlivných politických sil. V Čechách a na Moravě to byli hlavně agrárníci, ale také živnostníci a národní demokraté, na Slovensku strany spojené se Slovenským státem jako ľudáci. Místo prvorepublikových šestnácti stran a uskupení tentokrát kandidovalo jen osm stran, a to ještě čtyři v českých zemích a na Moravě a čtyři na Slovensku. Jen komunistům se přitom povedlo prosadit, že měli svou stranu v obou zemích.

Národní fronta, pokračovatelka Pětky

Místo klasického střetu vlády a opozice tu nově byla také Národní fronta, tedy všechny povolené strany pod jednou hlavičkou, demonstrující svou spolupráci, společný program poválečné obnovy. U voleb pak už ale v takovém konceptu nejde o to, kdo utvoří vládu, v té budou nakonec stejně sedět všichni. Jde jen o to, kdo urve kolik křesel. Navíc se tak zcela zásadně omezila v demokracii obvyklá kritika činnosti vládní koalice a kontrola výkonu moci. Pokud se tento princip ale lišil od běžných zvyklostí demokratického systému, jak je chápeme dnes, nebylo to tak docela v poválečném kontextu. Ten v zásadě v tomto vycházel ze zvyklostí první republiky, kde sice formální instituce jako Národní fronta nebyla, ale existovala neformální Pětka, tedy pět nejsilnějších stran, které si vždy moc po volbách rozdělily a vstoupit mezi ně bylo pro ostatní fakticky nemožné.

STEHLÍK, Michal a GROMAN, Martin. *Přepište dějiny*. Vydání první. V Brně: Jota, 2021. 259 stran. ISBN 978-80-7565-766-4. Str. 118–119. (Zkráceno.)

Pracovní list 8 – Úryvek textu Přepište dějiny – Poslední volby demokratů – 1946 (3. část)

Obvinění a umlčení

A další moment, i když později poněkud přeceňovaný: Retribuční soudy v roce 1946 zbavily volebního práva ty, kteří byli obviněni z činů proti národní cti. Na rozsudek se nečekalo, stačila obžaloba a člověk pozbyl občanská práva. Část voličů tak byla vyřazena ze hry. Ztráta volebního práva podle retribučních dekretů snížila počet hlasů (i když ne tak masivně, jak se později často uvádělo), ale těžko lze prokazatelně u tajných voleb určit, kterou stranu to jak poškodilo.

Odsunutí voliči

Chybějí také voliči a politici němečtí, kteří skončili v odsunu, a nešlo jen o sympatizanty nacistů. Odsunuti byli také němečtí sociální demokraté. Volit nesměli ani Maďaři. Nutno říct, že tato změna zasáhla především komunisty, kteří za první republiky patřili jen k málo stranám oslovujícím voliče skrz národnostní skupiny. Odhaduje se, že takto v roce 1946 přišli až o sto osmdesát tisíc hlasů, které ale bohatě nahradili především mladými voliči. Ne nadarmo se KSČ hned po válce navíc chovala téměř jako státostrana, která rozhodovala o zásadních momentech, jako byla pozemková reforma. Ti, kteří dostali půdu po Němcích, měli na svých dekretech podpis komunistického ministra zemědělství Ďuriše. Nelze se pak divit, že okresy s největším počtem dosídlenců také ve volbách nejvíc zrudly.

Mladí mění svět

Zatímco Němci a Maďaři v roce 1946 z voleb vypadli, mladí voliči naopak přibyli, když se krátce před volbami snížila věková hranice z 21 na 18 let. Najednou tu byl půlmilion mladých, kteří volili především budoucnost, a tu viděli nejvíce v komunistech.

STEHLÍK, Michal a GROMAN, Martin. *Přepište dějiny*. Vydání první. V Brně: Jota, 2021. 259 stran. ISBN 978-80-7565-766-4. Str. 120–121. (Zkráceno.)

Pracovní list 9 – Úryvek textu Přepište dějiny – Poslední volby demokratů – 1946 (4. část)

Dělníci pomáhají venkovu

Svůj úspěch ve volbách si KSČ, jak se dnes říká, také odpracovala, a to velmi systematicky a leckdy i více invenčně než její oponenti. Například v pražském kraji, který čítal dnešní Prahu a střední Čechy, se komunisté zjevně snažili překlenout hranice mezi hlavním městem a regiony a ukázat, že jsou tu pro celou společnost. KV KSČ v Praze třeba přišel s nápadem posílat z města brigády pomáhající venkovu při zemědělských pracích, ale především vyslal do okolí hlavního města tzv. pojízdné dílny. Komunističtí dělníci z pražských fabrik v nich na venkově místním zemědělcům opravovali techniku. A dělali kampaň.

Gumový program

K tehdejší komunistické politice navíc patřila výrazná populistická linka. Strana se prezentovala jako hnutí konstruktivní, státotvorné a dokonce demokratické, mluvila vstřícně k věřícím i zemědělcům, podporovala prakticky všechny vrstvy společnosti, vyjma těch vůči sobě vyloženě nepřátelských. Dnes by se řeklo all-catch party. Tomu odpovídal také její poměrně všeobjímající a operativně podle potřeby a nálady ve společnosti měněný program. Jak připomíná historik Michal Pehr: „Komunisté se hbitě přizpůsobovali dané situaci. Na rozdíl od ostatních stran neměli v této době svůj pevný program a své názory přizpůsobovali velmi obratně veřejnému mínění.“

Test na Únor

Výsledkem je výrazná výhra komunistů v Českých zemích (40 %). Na Slovensku pravda vyhraje Demokratická strana, a to dokonce s více než šedesáti procenty (oproti 30 % slovenských komunistů). Do roka si ale právě zde komunisté svůj malý Únor vyzkoušejí. Demokratickou stranu kriminalizují obviněním, že v jejich řadách působí staří hlinkovci. Čeští demokraté z obavy před nařčením, že straní nacistům, slovenským partnerům nepomohou, a v roce 1947 už v čele Sboru pověřenců stojí komunist Gustáv Husák, přestože ve volbách slovenští komunisté skončili druzí.

STEHLÍK, Michal a GROMAN, Martin. *Přepište dějiny*. Vydání první. V Brně: Jota, 2021. 259 stran. ISBN 978-80-7565-766-4. Str. 123–124. (Upraveno, zkráceno.)

Pracovní list 10 – Úryvek textu *Věčné časy: československé totalitní roky – 1948* (1. část)

1948

Sílily konflikty mezi stranami v rámci vládní Národní fronty. KSČ usilovala o mocenský monopol. Komunisté se snažili v ostatních stranách Národní fronty hledat spojence, kteří by skrytě podporovali jejich politiku. Ministři nekomunistických stran podali na protest proti neplnění závazků ze strany KSČ demisi. Počítali s předčasnými volbami, které měly jejich pozici posílit. Komunisté pořádali nátlakové akce, přes ROH (Revoluční odborové hnutí) svolali všeobecnou stávkou a organizovali Lidové milice. 25. února prezident Beneš jejich demisi přijal, vláda však nepadla, ale byla jen doplněna dalšími komunisty. KSČ tak převzala moc.

Akční výbory Národní fronty provedly komplexní „očistu“ společnosti. Vyhazovalo se z vysokých škol, propouštělo ze zaměstnání, z bezpečnosti i armády, čistkám byly podrobeny zájmové spolky jako třeba Sokol. Tisíce občanů ztratily volební právo, politicky nespolehliví byli i nuceně přesídlováni. Ministr spravedlnosti a zeť Klementa Gottwalda Alexej Čepička obnovil retribuční soudnictví, pod rouškou dodatečné očisty společnosti od kolaborantů (komunisté vinili ostatní politické strany, že zabránily důkladné denacifikaci společnosti) byli však perzekuováni především odpůrci politiky KSČ.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 59–60. (Upraveno, zkráceno.)

D

Pracovní list 11 – Úryvek textu *Věčné časy: československé totalitní roky – 1948* (2. část)

1948

Únorové převzetí moci vyvolalo vlnu emigrace. Odcházeli ti, kteří nesouhlasili s politikou komunistické strany a obávali se represí. Byli to převážně lidé mladí a vzdělaní.

Všechny společenské organizace směly po Únoru působit pouze v rámci Národní fronty. Pokud tomu tak nebylo (Národní fronta je nepřijala), byly postaveny mimo zákon a zakázány. Tento proces sjednocování veřejných organizací se dotkl stovek zájmových spolků, organizace mládeže a profesních svazů, jež byly zbaveny samosprávy a podřízeny centrálnímu řízení.

Došlo k dalšímu zestátnění, znárodněno bylo kolem 5000 podniků s 50 a více zaměstnanci. Režim průběžně vyvíjel tlak též na živnostníky a drobné řemeslníky, kteří často ze strachu přecházeli do národních podniků.

10. března za záhadných okolností zemřel ministr zahraničí Jan Masaryk.

30. května se konaly volby, poprvé s jednotnou kandidátkou Národní fronty. Při vysoké volební účasti pro ni hlasovalo 87 % voličů. Kdo nesouhlasil s prokomunistickou kandidátkou, mohl odevzdat tzv. bílý lístek, těch bylo mezi platnými hlasy jen něco přes 9 %.

Národní shromáždění přijalo novou ústavu, tzv. Ústavu 9. května. Prezident Beneš ji odmítl podepsat, s ohledem na vzrůstající politický tlak a zdravotní potíže však v červnu abdikoval na svou funkci. Na Pražský hrad nastoupil „první dělnický prezident“ Klement Gottwald.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 60–61. (Upraveno, zkráceno.)

Pracovní list 12 – Úryvek textu *Věčné časy: československé totalitní roky – 1948* (3. část)

1948

V červnu se konal XI. sokolský slet, který představoval jeden z mála masových a otevřených protestů proti novému režimu. V září zemřel Edvard Beneš, státní pohřeb byl organizován tak, aby se předešlo politickým manifestacím (tělo bylo převáženo v noci). Oficiální trýzna se nekonala na Pražském hradě, který si již cele přivlastnil Gottwald, ale stranou v památníku na Vítkově.

Ve společnosti zavládl strach. Strana vyhlásila „ostrý kurz proti reakci“ a začalo se zatýkat.

Tiskový odbor ÚV KSČ zakázal dovoz zahraničních tiskovin, stranické cenzuře byly podřízeny všechny tiskoviny i rozhlas.

V říjnu zahájil činnost Státní soud, jenž se měl zabývat politickými procesy. Došlo k celkovému „zlidovění“ soudnictví, neboť rozhodovací pravomoci měly především senáty složené z tzv. soudců z lidu. Na podzim strana zřídila tábory nucených prací, v nichž měly být soustředěny politicky nespolehlivé osoby.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 61. (Upraveno, zkráceno.)

D, (E)

Pracovní list 13 – Úryvek textu *Komunismus po česku*

Po 25. únoru 1948 řada ministrů i dalších důležitých mužů a žen stran stojících v opozici proti komunistům raději utekla za hranice. Ty, co zůstali, státní bezpečnost postupně pozavírala a některé z nich (počínaje generálem Pikou) komunistická spravedlnost popravila. Gottwald rozsudky s radostí podepisoval, ministra Masaryka zabili a prezident Beneš raději umřel. Na Slovensku to pak jeden čas bylo horší, protože se slovenští komunisté mstili i za to, že se jim na Slovensku nepodařilo vyhrát řádné volby. Jestli to bylo taky proto, že Slovensko obsadila ta část tehdejší Rudé armády, která nedovedla přesně rozlišit, kde končí území nepřítele a kde začíná území přátel, nebo tím, že Národnímu povstání v létě roku 1944 Stalin nepomohl tolik, co sliboval (aby Slovákům nenarostla ramena), nebo tím, že Slovensko bylo šest let Slovenským štátem, kde se všem (až na odsunuté Židy a ty, kteří se pak postavili do čela demokratického volebního vítězství) dařilo líp než po osvobození Rudou armádou, nebo i proto, že na Slovensku vždycky bylo (a je i dnes) mnohem víc věřících lidí než v českých zemích a komunismus pro ně byl ideologií antikrista... těžko stanovit, co z toho zapůsobilo víc a co míň. Podle mých slovenských spoluvězňů se o tom na Slovensku radši moc nemluví. Nejsem historik, zato jsem jeden z těch, kdo v padesátých letech minulého století trávil několik let společně s 270 tisíci dalších vězeňkyň a vězňů v komunistických uranových lágrech a smrtících věznicích, jakými byly pro ženy Pardubice a Železovce a pro muže Leopoldov a Mírov, a tam jsem naslouchal těm, co se s komunismem utkali jako jeho protivníci (ne jako oběti jejich msty – jednou z nich jsem byl i já). A do jejichž životů i bojů a krvavých proher bylo možné nahlédnout tak, jako teď i studenti (pro něž je téměř nemožné představit si nesvobodu) můžou nahlížet do složek tehdejší StB či armádní kontrarozvědky vedených proti třídnímu nepříteli. Jímž byli všichni, kdo neslíbili poslušnost. Nebo alespoň spolupráci.

STRÁNSKÝ, Jiří. *Komunismus po česku*. Vyd. 2. Praha: Respekt Publishing, 2008. 37 s. Respekt. ISBN 978-80-903766-8-7. Str. 6. (Zkráceno.)

Pracovní list 14 – Úryvek textu *Teorie a praxe nedemokratických režimů* (1. část)

1. Totalitní režimy vznikají ve společnostech masového charakteru, který deformují tak, aby člověk – jedinec – byl izolovaným prvkem, vykořeněným ze všech tradičních společenských struktur. Tyto společnosti bývají většinou moderní, jakkoli dějiny ukázaly případ premoderních společností, jež úspěšně instalovaly totalitní režimy (Čína, Severní Korea, Kambodža).
2. Existuje strana či hnutí, které jsou středobodem jak politické moci, tak všeho dalšího žití. Veškeré společenské funkce jsou stranou zaštitovány, mimo ní nemůže být nic. Strana je faktickým velitelem ozbrojených složek a drží informační monopol.
3. V čele strany stojí obvykle zbožštělý všemocný Vůdce – Prorok a Vykupitel, přičemž jeho kvazibožské atributy mohou mít nejrůznější konfesijní zdroje. Totalitní režim deklaruje jednoznačnou anti-náboženskost, ve skutečnosti se však opírá o gnostický druh náboženství, či přinejmenším využívá mnoha náboženských prvků jako prostředků k podpoře vlastní legitimacy.
4. Společnost je zcela podřízena ideologii, která údajně vysvětluje veškerou společenskou realitu. Na jejím základě vládne strana, resp. její představitelé, již mají o sobě a svém poslání mesianistické mínění. Ideologie mající absolutní charakter poskytuje absolutní ospravedlnění všech prostředků použitých k dosažení vytyčeného cíle, tedy absolutní moc.

BALÍK, Stanislav a KUBÁT, Michal. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. 2., přeprac. vyd. Praha: Dokořán, 2012. 215 s. Bod. ISBN 978-80-7363-266-3. Str. 46–47. (Zkráceno.)

Pracovní list 15 – Úryvek textu *Teorie a praxe nedemokratických režimů* (2. část)

5. Jde o režimy přirozeně aktivistické. Ke svému přežití nutně vyžadují aktivní účast občanů ve veřejném životě. Horečná aktivita, neustálý pohyb, činnost – to jsou jeho nezbytné charakteristiky. Zpočátku se tato aktivita přirozeně vybíjí na budování nového řádu, resp. bourání řádu starého, na bojích s příznivci starých pořádků a podobně. Tato práce však dříve nebo později skončí a je třeba hledat nový směr, kterým se aktivismus může obrátit, jelikož se na udržování nového stavu nestráví všechen. Bez něj jsou však totalitní režimy určeny k zániku, nutně musí najít objekt nového zájmu. Tím se jaksi „přirozeně“ stává hnutí či strana, kdy se aktivismus obrací do jejího nitra. Projeví se to v čistkách mezi kádry, hledáním protistátních spikleneckých center složených z dosavadních nejvěrnějších budovatelů režimu a podobně. Totalitní režim musí být za každou cenu dynamický, statická jeho dříve nebo později „zabije“ a přemění v jinou, lidské existenci příznivější formu státního uspořádání. Nicméně, totalitní společnosti mají schizofrenní charakter, jsou specifickým „spletitým předivem klamu a sebeklamu“. Ačkoliv vyžadují bezmezný aktivismus, vzbuzují lhostejnost.

6. Společnost ovládá teror, který může mít podobu jak přímého fyzického násilí, tak psychologickou – formu hrůzy a strachu. Společnost je kontrolována prostřednictvím tajné policie, která si vytváří efektivní agenturní síť.

7. Totalitní režimy mají stvořitelské ambice. Prostřednictvím ideologie a teroru chtějí vytvořit nového člověka oprostěného od všeho starého, ne-totalitního, člověka, který by byl vrcholem všeho jsoucna.

BALÍK, Stanislav a KUBÁT, Michal. *Teorie a praxe nedemokratických režimů*. 2., přeprac. vyd. Praha: Dokořán, 2012. 215 s. Bod. ISBN 978-80-7363-266-3. Str. 47. (Zkráceno.)

Pracovní list 16 – Úryvek textu Jiřina Šiklová – Přežití a přizpůsobování v totalitním režimu

„Totalita bude bita! Totalita bude bita!“ křičeli lidé v průvodu v Praze na Můstku před prvními volbami po skončení druhé světové války. Tatínek mi vysvětlil, že to je heslo proti komunistům, protože ti chtějí ovládnout nejen parlament, ale i to, co člověk dělá doma, a určovat, co si má myslet, jak vychovávat děti a jak se modlit. Přestože mi tehdy bylo tak jedenáct či dvanáct let, docela jsem tomu rozuměla. Za Hitlera, tedy za Protektorátu, jsme taky museli umět jak otčenáš životopis Hitlera, slova německé hymny v originále, názvy českých řek v němčině, a starší bratr dokonce uměl odříkávat názvy věží v Praze. Přesto si rodiče doma mysleli, co chtěli.

Co je totalita a jak působí a deformuje svědomí lidí, jsem pochopila nejen z výroků rodičů, ale i z událostí v době svého dospívání. Moje kamarádka byla věřící katolička. Věděla, že se má před kostelem pokřižovat. Kostel stál blízko školy, z jejíchž oken bylo vidět na jeho vchod. Kamarádka se bála, že když se pokřižuje, tak si toho všimne tehdy jeden náruživý svazák, student o pár let starší, nebo náš školník. Oba často pozorovali, co dělají studenti, když jdou kolem vchodu kostela do gymnázia. Proto ta moje kamarádka vystupovala z tramvaje o stanici později, aby mohla k budově školy jít Cimburkovou ulicí a minula tak kostel. Byla to otázka jejího svědomí. Nechtěla mít špatné svědomí ani hřích. A chtěla mít maturitu. Byl to tedy kompromis. Jednala jsem podobně jako ona.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 11–12 (Zkráceno.)

Pracovní list 17 – Úryvek textu Přepište dějiny – Poslední volby demokratů

Mladí mění svět

Zatímco Němci a Maďaři v roce 1946 z voleb vypadli, mladí voliči naopak přibyli, když se krátce před volbami snížila věková hranice z 21 na 18 let. Najednou tu byl půlmilion mladých, kteří volili především budoucnost, a tu viděli nejvíce v komunistech. Vzhledem k tomu, že poslední předchozí volby se u nás konaly v roce 1935, přišly o jedenáct let později i díky snížení věkové hranice k urnám neuvěřitelné dva miliony prvovoličů. Jeden z nich, pozdější spisovatel Arnošt Lustig, svůj hlas pro komunisty vhozený do urny v roce 1946 vysvětloval po letech slovy: „Volil jsem komunisty. Skončila válka, ve které, jak se zdálo, zemřel svět, jaký jsme znali před ní. Nastala doba, která se podobala peklu. Cítil jsem – vědomě i podvědomě – potřebu změnit svět. A nejradikálnější změnu nabízela iluze nebo utopie komunismu a její první stupeň socialismus. O Sovětském svazu jsme věděli málo, ale něco přece: že spolu s Amerikou, Anglií a Francií porazil nacismus. To zvětšovalo iluzi o něm. Volili jsme naději, ačkoliv ve skutečnosti jsme si zvolili rozčarování.“

STEHLÍK, Michal a GROMAN, Martin. *Přepište dějiny*. Vydání první. V Brně: Jota, 2021. 259 stran. ISBN 978-80-7565-766-4. Str. 121–123. (Zkráceno.)

Pracovní list 18 – Úryvek textu *Věčné časy: československé totalitní roky – 1947*

1947

V létě republiku zasáhla velká sucha, kvůli nimž došlo ke katastrofální neúrodě obilí. V důsledku zásobovací krize nabídla americká vláda poválečné Evropě hospodářskou pomoc, která měla přispět k ekonomické i politické stabilizaci. Sověti však účast na tzv. Marshallově plánu odmítli a pod přímým nátlakem donutili k tomuž i své „spojence“ z východního bloku. Československá vláda účast v plánu ekonomické obnovy nejprve jednomyslně schválila, ale po přímém tlaku Moskvy též jednomyslně odvolala.

Na podzim v důsledku neúrody vázly dodávky základních potravin. Situaci zachránil až dovoz tisíců tun obilí ze Sovětského svazu. Sověti si touto přátelskou výpomocí vylepšili pověst, již poněkud pošramotil otevřený tlak na Československo ve věci odmítnutí Marshallova plánu. V Moskvě byla podepsána československo-sovětská hospodářská smlouva, představovala lacinou náhražku za vynuceně odmítnutou ekonomickou pomoc ze Západu.

ČINÁTL, Kamil et al. *Věčné časy: československé totalitní roky*. Vyd. 1. Praha: Respekt Publishing, 2009. 187 s. Respekt. ISBN 978-80-87331-01-9. Str. 58. (Upraveno, zkráceno.)

Pracovní list 19 – Úryvek textu Vítězný? únor

S nástupem německého nacismu muselo být jasné, že dřívější poměry se zpátky nevrátí. Začala proměna české a slovenské společnosti i politiky. Měnily se i mezinárodněpolitické poměry. Stíny Mnichova dopadly na náš vztah k západním spojencům, celosvětově naopak stoupal vliv Svazu sovětských socialistických republik. Mnozí zklamaní demokratickými poměry naivně hledali naději v režimu, který měl ke svobodě a demokracii na míle daleko. Jedni vzhlíželi ke Stalinovi jako k inspiraci, druzí aspoň jako k partnerovi.

Reformou prošla během druhé světové války československá zahraniční politika formulovaná Benešovou londýnskou vládou. Edvard Beneš již v roli vůdce československého zahraničního odboje prohlašoval, že jeho zahraničněpolitická orientace směřuje z padesáti procent na Západ a z padesáti na Východ. Podobně jako u dalších zemí střední a východní Evropy získávaly stále jasnější kontury spojenecké vazby s Moskvou. Víc než o umělé rozdělení Evropy, což občas bývá přičítáno konferenci v Jaltě v únoru 1945, šlo o pragmatické chování zemí, kterým na ní bylo umožněno zvolit si vlastní politické a sociální uspořádání. Každopádně výsledkem bylo postupné utváření sfér vlivu, přičemž v Československu nabírala na významu ta východní.

Deklaraci, že „vláda bude jednat v souladu se Sovětským svazem, a to ve všech oblastech: vojenské, politické, hospodářské i kulturní“, obsahoval i Košický vládní program, vyhlášený v dubnu 1945. Tento specifický dokument, přijatý londýnskou exilovou politickou reprezentací, komunistickými předáky pobývajícími v Moskvě a představiteli Slovenské národní rady, jež se utvořila na pozadí povstání na Slovensku, se stal základem poválečného politického systému.

Do té doby byl stěžejní osobností Beneš, jenž sám o sobě hovořil jako o jediném demokratickém diktátorovi v exilu. Jeho pozice byla však dána nefalšovanou popularitou u české populace, která byla nesrovnatelná s popularitou stranických předáků včetně Klementa Gottwalda. Na jaře 1945 však prezident Beneš cíleně přenechal prostor politickým stranám, z nichž jednoznačně nejpřípravenější – programově i personálně – byli komunisté, konzultující svůj postup s Moskvou. Stali se lídry politických změn, přičemž většina ostatních stran jim sekundovala jak v domácí, tak v zahraniční politice.

Labyrintem dějin českých zemí. Vítězný? únor. Národní archiv [online]. [cit. 13. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/05/labyrint-1948-Vitezny-unor.pdf>. Str. 1. (Zkráceno.)

Vznik komunismu v ČSR

Tabulka sebehodnocení

	Při řešení jsem ještě potřeboval/a pomoci. Při práci ve skupině zatím spoléhám více na ostatní.	Z větší části jsem to zvládl/a správně, při řešení jsem občas potřeboval/a pomoci. Do práce ve skupině jsem se snažil/a aktivně zapojit.	Zvládl/a jsem to bez výrazné chyby. Do práce ve skupině jsem se aktivně zapojil/a.
			
Získám z textu podstatné informace na zadané téma.			
Zpracuji získané informace z textu a tlumočím je ostatním.			
Vnímám informace předané ostatními a zasadím je do kontextu. Vytvářím závěry.			

Jak mě to bavilo?

